

Van tic en tact

De pedagogische tik wordt bij wet verboden. Twijfelachtig of het wat uithaalt. Maar het gaat om het gebaar, aldus Minister en Kamer. Dan weet ik nog wel iets om te verbieden: de pedagogische tic.

De pedagogische tic. Ik bedoel: de hebbelijkheid van veel opvoeders en onderwijzers om zich overall en altijd leerzaam met kinderen te bemoeien. Ook de allerkleinsten ontkomen er niet aan. Het rijke aanbod van educatieve knuffels, speeltjes, DVD's, boekjes en puzzeltjes voor in en om de box spreekt boekdelen. Letterlijk vaak: kinderen krijgen van pratend speelgoed weet van letters, getallen, vormen en kleuren. Zelfs als de volwassene even niet in de buurt is, wordt het kind educatief bezig gehouden. Alsof er zonder educatief voordoen, voorhouden en voorzorgen geen leren mogelijk is; alsof kinderen niet van alles uit zichzelf en van zichzelf kunnen leren; alsof ze niets van alledaagse ervaringen en op eigen initiatief kunnen leren.

Van vroeg in de peutertijd tot laat in de puberteit moeten kinderen het zich laten welgevalen. De pedagogische tic achtervolgt ze ook waar je het het minst zou verwachten: daar waar natuurlijk en ontdekkend leren het meest voor de hand ligt en waar eerbiediging van eigenheid en intimiteit het meest vanzelf spreekt: op het terrein van de seksualiteit. In hedendaagse schoolmethoden Seksuele Vorming wordt jeugdigen nota bene het hoe en wat van zelfbevrediging geleerd! Het is normaal geworden op school. Bijna de helft van het beschikbare lesmateriaal op het domein Seksuele Vorming 'behandelt' masturbatie.

Alsof *niets* aan de kinderen zelf mag worden toevertrouwd. Kan het anders? Ja, Daltonplan bewijst dat het anders kan. De pedagogische tic staat haaks op Daltonplan. In onderwijs volgens het Daltonplan krijgen kinderen ruim de gelegenheid *zelf* te leren, uit zichzelf, van zichzelf, zo veel mogelijk aan zichzelf overgelaten, aan de eigen ervaring en het eigen initiatief.

Neigt Daltonplan dan naar Iederwijs? Nee, Iederwijs propageert en praktizeert iets dat nog nadeliger is voor kinderen dan de pedagogische tic: het pedagogische *niks*. Iederwijs kent geen leerstof, geen leerplan, geen leervormen en geen leerkrachten. Het is gewoon geen onderwijs. Daltonplan zet tegenover de pedagogische tic niet een pedagogisch vacuüm, maar de pedagogische *tact*. Leerkrachten kiezen of creëren leervormen die leerplan en leerstof recht doen, maar tegelijkertijd het kind *zelf* doen leren. Dat vereist het nodige inzicht in en de nodige aandacht voor zowel leerstof en leerplan als leervormen en kinderen. En het is een kunst om een en ander met elkaar in overeenstemming te brengen en het vervolgens adequaat te begeleiden, dus terughoudend en niet directief, maar wel beschikbaar en dienstbaar. Dat is pedagogische tact.

Leervormen die veel vertrouwen hebben in kinderlijk initiatief, kinderlijke zelfverantwoordelijkheid en kinderlijke belangstelling staan onder kritiek, omdat zulke leervormen niet geschikt zouden zijn voor het aanleren van onaantrekkelijke vaardigheden zoals rijtjes leren en ook niet voor het overdragen van complex cultuurgoed. Maar hebben we voldoende pedagogische tact, dan hoeft deze vrees ons niet van de wijs te brengen. We kunnen gebruik maken van wat kinderen kennelijk wel in zich hebben, getuige Joeri's kennis van de dinosauriërs en Tania's ontdekking van de klassieke muziek.

Mijn neefje Joeri kent sinds hij amper vijf is talloze soorten en subsoorten dinosaurussen bij naam en weet van elke soort ook nog eens de typerende kenmerken feilloos uit zijn hoofd. Hij

heeft een duizelingwekkende hoeveelheid zinloze rijtjeskennis paraat. Zichzelf aangeleerd uit een groeiende stapel boekjes, die hijzelf bijelkaar sprokkelt uit de bibliotheek, bij verjaardagen en van Sinterklazen. Joeri is geen uitzondering. De liefhebberij varieert, maar de meeste kinderen hebben zulke autodidactische talenten.

Van sommige kinderen zijn ze bijzonder. De gevierde Antilliaanse operazangeres Tania Kross wilde als klein meisje al operazangeres worden. Dat sprak niet vanzelf in de wereld waarin ze opgroeide. Ze vertelt: “Klassieke muziek haalde ik uit tekenfilms. Echt van die oude, van Bugs Bunny en Tom en Jerry. Daar zit veel klassieke muziek in. Ik zat voor de televisie met mijn ogen dicht. En mijn moeder maar blijven zeggen dat ik moest kijken. Maar ik was toen al gefascineerd door de beelden die je kunt oproepen met alleen geluiden.” (*De Groene Amsterdammer*, speciale uitgave ter gelegenheid van het Gergiev Festival, september 2006).

Zoals Joeri geen juf of meester en geen huiswerk nodig had voor zijn rijtjes, zo leerde Tania de klassieke muziek kennen en liefhebben zonder opvoeders die hun uiterste best deden. “En mijn moeder maar blijven zeggen dat ik moest kijken”: de pedagogische tic ten top. Verbieden moesten ze het.